

Др Горан П. Илић

ванредни професор Правног факултета Универзитета у Београду

ЂОРЂЕ ЛАЗИН (1951–2009)

Од свог првог значајног дела посвећеног начелу *in dubio pro reo* у кривичном поступку, па до теоријских радова у којима се залагао за очување концепта судске истраге, наш пријатељ, колега и професор др Ђорђе Лазин је на доследан и, рекао бих, једини могући начин затворио круг својих професионалних интересовања. Реч је о научном опусу, насталом током последњих четврт века, кроз који се као црвена нит провлачи максима *in favorem defensionis*. У њеном светлу професор Лазин анализира одређене процесне установе, критикује постојећа законска решења или даје *de lege ferenda* предлоге, а све с циљем обезбеђења довољно процесних гаранција за окривљеног.

Професор Лазин је био начисто с дилемом о уређењу кривичног поступка у складу са захтевима *crime control* или *due process* модела. Његово дубоко уверење је да истину у кривичном поступку може и мора да утврђује независан и непристрасан суд. Процесна јемства положаја окривљеног се не смеју жртвовати императиву вођења брзих поступака, јер би то водило ка повећању репресије према лицима против којих се води кривични поступак. Логично је зато што је почетком деведесетих година прошлог века, као стипендиста фондације *Alexander von Humbolt*, проучавао међународне стандарде људских права у кривичном поступку, да би десетак година касније на последипломским студијама на Правном факултету Универзитета у Београду држао предавања посвећена заштити људских права у кривичном поступку. Нећу зато претерати ако кажем да је професор Ђорђе Лазин изашао из „шињела“ Вилијама Блекстоуна и да би, заједно са енглеским сером, пристао да десет кривих побегне, него да један невин страда.

Његове идеје о судској контроли поступка су преточене у нека од постојећих законских решења. То је случај са одредбом чл. 236, ст. 1 Законика о кривичном поступку (ЗКП) од 2001. године, која могућност одлагања кривичног гоњења условљава сагласношћу суда. Овај услов није био садржан у изворној верзији ЗКП од 2001. године, већ је унет изменама које су извршене три године касније. Професор Лазин њихов *ratio legis* види у потреби отклањања произвољности и могућих злоупотреба од стране јавног тужиоца приликом доношења одлуке о одлагању кривичног гоњења. С обзиром на то да закон не предвиђа ниједну конкретну околност која може послужити као основ за доношење такве одлуке, било је потребно да се таква могућност услови сагласношћу суда, који пружа веће јемство објективности од јавног тужиоца.

И једно схватање које је професор Лазин изложио у својој докторској дисертацији требало би да добије своје законско уобличење. Он је заступао мишљење да би изреку *in dubio pro reo* требало превести: „у сумњи, пресуди у корист окривљеног“. Остајући доследан овом гледишту, професор Лазин је сматрао да изричито прописивање правила *in dubio pro reo* у Законнику о кривичном поступку од 2006. године не само да није потребно, већ је погрешно постављено и води ка бесмисленим последицама. С обзиром на то да је оштрица његове критике била усмерена на чињеницу да нова законска одредба допушта да се сумња у свакој фази кривичног поступка мора решити у корист окривљеног, уверен сам да се не би успротивио изменама ЗКП од 2001. године које ће ускоро угледати светлост дана. Наиме, у материјалу који је радна група, под руководством професора Момчила Грубача, прошле године доставила Министарству правде, предвиђено је и начело *in dubio pro reo*. Поменута одредба прописује да сумњу у погледу одлучних чињеница које чине обележје кривичног дела или од којих зависи примена неке друге одредбе кривичног закона суд у пресуди или решењу које одговара пресуди решава у корист окривљеног. Или, исказано речима професора Лазина: у сумњи, пресуди у корист окривљеног.

Веома истакнуто је било његово учешће у расправи посвећеној реформи кривичног процесног законодавства. Професор је с правом истицао да најважније питање које се у реформи поставља јесте питање модела истраге. Лично се залагао за судску истрагу, истичући да код нас не постоји озбиљно истраживање на основу којег би се могао извести закључак о спорости судске истраге. Поред тога, указивао је и на одсуство објашњења да ли је судска истрага спора због својих концепцијских недостатака, објективних околности или лоших законских решења. Значајна су његова запажања да би прелазак на тужилачку истрагу отворио неколика питања, од којих се прво од-

носи на померање доказног поступка на главни претрес. Тужилачка истрага, истиче професор Лазин, подразумева и одговарајућу реорганизацију јавног тужилаштва и полиције, а нарочито асполутно обезбеђивање независности јавног тужилаштва. То је, слободан сам да приметим, једна од кључних ствари о којој се мора водити рачуна приликом реформе кривичног процесног законодавства. Процес изискује постојање две групе одредаба, од којих се прва односи на организацију правосудних органа, док друга уређује правила поступка у којем процесни субјекти предузимају процесне радње с циљем доношења судске одлуке. Мењати једно без измене другог довело би, како је то приметно професор Дамашка, правни систем у положај оркестра који би на старим инструментима требало да изводи музику са нове партитуре.

Завршавајући овај текст, замишљен као *hommage* мом уваженом професору и пријатељу др Ђорђу Лазину, желим да истакнем још неколико ствари. Од почетка нашег колегијалног односа наступао је лишен сваке потребе да ме подсети на, универзитетској средини тако „драг“, хијерархијски однос професора према асистенту. Већ приликом мог првог (и јединог) *ex officio* присуства његовом испиту, посаветовао ме је да не седим предуго уз њега, него да се посветим раду на докторској дисертацији. С истом таквом лакоћом ми је једном приликом показао извештај, написан од стране старијих колега с Катедре, у којем се доводи у питање могућност да напредујем у више звање. Та необјашњива лакоћа је била видљива и приликом организовања мартовских саветовања Удружења за кривично право Србије на Копаонику, као и у предвечерја његових одлазака на венецијанска бијенала. Она га је, сигуран сам, усмерила ка уметничкој равни постојања, у којој се потврдио као позоришни критичар, драматург, уметнички фотограф (специјализован, по сопственим речима, да овековечи зидове). Тај искорак ка уметности био је природан за Ђорђа Лазина, јер се област кривичног процесног права показала као преуска за његову вишестрано обдарену личност. Због тога је у кругу његових научних интересовања значајно место обухватала проблематика људских слобода и права у кривичном поступку, тј. материја у којој се нормативна раван преплиће са природноправном. На тај начин је професор Лазин, по рођењу уметник, а по позиву научник, својим животом и делом спојио ове две сфере.

Завршавам ову споменицу професору др Ђорђу Лазину с две реченице које, усуђујем се да приметим, исказују оно у шта је он веровао. Једна је Булгаковљева о рукописима који не горе, а друга је наслов збирке Ђолетових фотографија: *Живот не умире никад*.